Три сторінки з книжки мисливця

Я прочитав оце недавно в газеті, у відділі пригод та випадків, про драму, що виникла на грунті кохання. Він убив її, потім убив себе самого, — отже, він її любив. Що там обходить мене він і вона! Мене цікавить сама їхня любов; і не тому, що вона розчулює мене чи дивує, зворушує або навіває мрії, а тому, що нагадує мені один випадок із моїх молодих літ, дивний випадок на полюванні, коли мені об'явилася Любов, як об'явилися першим християнам хрести на небі.

Я народився з усіма інстинктами і почуттями первісної людини; їх лише пом'якшили міркування та емоції, властиві людям цивілізованим. З мене завзятий мисливець; та коли я бачу закривавлену тварину, кров на пір'ї, кров на руках у себе, то серце моє так стискається, аж ледве не втрачаю притомності. ✓

Того року, про який іде мова, в кінці осені раптом ударив холод, і один із моїх кузенів, Карл де Ровіль, запросив мене до себе стріляти вдосвіта на болоті качки.

Кузен мій — сорокалітній, веселий на вдачу, рудоволосий, бородатий, дужий чоловік, сільський дворянин, такий собі гречний та життєрадісний напівзвір, обдарований тією галльською дотепністю, що надає чару пересічній людині,— жив на фермі, схожій на замок, серед широкої долини, де протікала річка. Пагорби по правий і лівий бік укриті були лісами, давніми панськими лісами; там стояли ще пишні дерева і траплялася така дичина, якої марно шукати по інших місцях цієї частини Франції; іноді там убивали орлів, а перелітні птахи, які дуже рідко залітають до наших надто заселених місць, майже завжди спинялися по тих столітніх пущах, так ніби пізнавали рештки старовинних лісів, які залишилися тут, щоб давати їм притулок і захисток на одну ніч.

У долині стелилися великі луки, заводнювані каналами й повідгороджувані одна від одної; далі річка, що текла досі канавою, широко розливалася і утворювала болото. Це болото, найкраще місце для полювання з усіх, які доводилось мені бачити, було для мого кузена предметом ненастанного піклування; він дбав за нього, як за парк. В гущавині очеретів, що його вкривали, надаючи йому життя, виповнюючи шелестом і хвилюванням, пророблені були вузькі вулички, де плоскодонні човни, ведені й керовані тичками, німотно пропливали мертвою водою. Очерет чіплявся за них, бистра риба втікала від них у трави, і болотяні курочки пірнали, прудко ховаючи свої чорні, гострі голівки.

Я безмірно люблю воду: люблю море, дарма, що воно надто велике, надто неспокійне та непокірне; люблю красу річок, хоча вони й біжать, утікають, не стоять на одному місці; але найбільше люблю болотяні озера, де тріпоче невідоме життя водяний тварин. Болото — це цілий окремий світ на землі, що має власне своє життя, своїх осілих мешканців, своїх мандрівних гостей, свої голоси, звуки, свою таємницю передовсім. Ніщо іноді так не хвилює, не тривожить і не жахає нас, як заросле озеро. Що за жах віє від цих низин, укритих водою? Чи спричиняється до нього невиразне шамотіння очеретів, чи чудні мандрівні вогники, чи глибоке мовчання, що панує тут ночами, чи дивовижні тумани, які оповивають очерети, неначе саван? Чи, може, то ледве помітне хлюпотіння води, таке тихе, таке легке, а проте іноді страшніше за людські гармати і за грім небесний, робить болота схожими на привиджені у снах країни, що таять у собі незнані небезпеки?

Ні. Щось інше струмує звідти, інша якась, глибша таємниця криється в густих випарах, — може, таємниця самого буття! Бо чи ж не в стоячій, багнистій воді, чи не в тяжкій вогкості нагрітих сонцем драговин ворухнувся й затремтів перший зародок усього живого?

Я приїхав до кузена увечері. Мороз стояв такий, аж каміння тріскалося.

Під час обіду у великій їдальні, де буфети, стеля і стіни вкриті чучелами птахів, одні з яких мали розставлені крила, а інші сиділи на вітах, прибиті до них цвяхами, — були тут яструби, чаплі, сови, дрімлюги, мишоїди, коршаки, соколи, самці й самиці,— кузен мій, сам подібний до якогось чудернацького північного звіра у своїй куртці із тюленячої шкури, розказував мені, які розпорядження дав на цю ніч.

Ми мали вирушити о пів на четверту годину ранку, щоб

о пів на п’яту бути на призначеному місці. Там уже збудовано було курінець з криги, аби хоч трохи захистити нас від страшного передранішнього вітру, вітру, виповненого холодом, що роздирає тіло, наче пилкою, ріже, як ножами, коле, ніби голками отруйними, тисне, як обценьками, і палить вогнем.

Кузен мій потирав собі руки, кажучи: "От мороз, так мороз! Я такого й не пам’ятаю". О шостій годині вечора було уже дванадцять градусів.

Я ліг спати зараз же по обіді і заснув при світлі великого полум’я в каміні.

О третій мене розбудили. Я й собі вдягся в кожушок, а кузен Карл надів ведмеже хутро. Випивши по дві чашки гарячої кави і по дві чарки коньяку, ми вийшли в супроводі сторожа та наших псів — Норця і П’єро.

Опинившись надворі, я одразу відчув, що мороз проймає мене до кісток. Це була одна з тих ночей, коли земля ніби завмирає від холоду. Замерзле повітря робиться пружне, майже тверде — такого болю завдає воно тілу; жодний подих не ворухне його; загусле, непорушне, воно кусає, прошиває, висушує, вбиває дерева, рослини, комах, навіть малих пташок, які падають із віт на закам’янілу землю і кам’яніють, як вона, в обіймах холоду.

Місяць в останній своїй чверті, блідий і геть похилений набік, завмирав, здавалося, серед простору і, не маючи сили зрушитися з місця, стояв паралізований суворістю неба. Він лив на землю сухе та сумне світло, те тьмяне світло вмирання, що випромінюється з нього завжди на ущербі.

Ми йшли з Карлом пору% зігнувшись, із руками в кишенях та з рушницями на плечах. Наші ноги в чоботях, загорнених у вовну, щоб не ковзатись на льоду, ступали зовсім безшумно. Я дивився на білу пару, що йшла з ротів у наших собак.

Незабаром ми опинились на краю болота і ввійшли в одну з вуличок, які перерізували низький ліс сухих комишів.

Лікті наші чіпляли за довге, схоже на стрічки лепешиння, лишаючи позад нас легенький шелест; і я відчув, як ніколи, те глибоке і чудне хвилювання, що викликає в мені болото. Те, що слалося перед нами, було мертве, мертве від холоду, бо ми йшли поверх нього, серед юрби посохлих комишів.

Раптом на завороті одної з доріжок я побачив крижаний курінець, збудований нам на захист. Я ввійшов туди, а що ми мали іще годину чекати початку перельоту, загорнувся в ковдру, щоб хоч трохи якось нагрітися.

Тоді, лежачи на спині, став розглядати місячний серп, що — здавалося, крізь напівпрозорі стіни цієї полярної хатки — був на чотири роги.

Але холод від замерзлого болота, від льодових стінок, холод, що падав з неба, пройняв мене незабаром так, аж я почав кашляти.

Кузен мій Карл занепокоївся.

— Дарма, коли ми сьогодні не наполюємось як слід, — я не хочу, щоб ти застудився. Треба розкладати багаття.

І він звелів сторожеві нарізати очерету.

Накладено було цього палива цілу купу посеред нашого курінця, продірявленого зверху для диму. І коли червоне полум’я знялося вгору, попід кришталевими брилами, то вони почали поволі, ледве помітно танути, так ніби це крижане каміння спітніло. Карл, що стояв біля курінця, крикнув до мене:

— Іди-но, глянь!

Я вийшов — і завмер від подиву. Найіа хатинка конусоподібної форми виглядала, як велетенський діамант з огняним осередком, що виріс несподівано серед замерзлого болота. І дві химерні постаті видно було там — то наші пси грілися.

Та от чудний, безтямний, перебіжний крик розітнувся у нас над головами. Світло від нашого вогню побудило диких птахів.

Ніщо не хвилює мене так, як оцей голос пробудженого життя, яке не можна ще бачити і яке пролітає в темному повітрі так прудко, так далеко, раніше ніж зажевріє на небосхилі перший промінь зимового ранку. Мені здається в цю крижану годину світання, що цей крик, несений у повітрі на крилах птиці,— то скарга світової душі І

— Загасіть вогонь. Уже дніє,— сказав Карл.

Справді, небо почало бліднути, і зграї качок потяглися

довгими рухливими плямами, швидко зникаючи в небі.

В темряві спалахнув огник — то Карл вистрілив. Собаки кинулись уперед.

І от щохвилини то він, то я швидко прицілювались, тільки-но майнуть тінню над очеретами бистрі птахи. П’єро й Норець, радісно задихаючись, приносили нам закривавлених птиць, чиї очі іноді дивились іще на'нас.

Устав день, день ясний та блакитний; сонце випливло вглибині, і ми думали вже рушати додому, коли просто над нашими головами пролинули дві птиці з витягненими шиями й розпростертими крильми. Я вистрілив. Одна з них — срібногруда чиряночка — упала просто до моїх ніг. Тоді наді мною пролунав голос — пташиний голос. То була уривчаста, раз у раз повторювана, жалібна скарга; і маленька пташка, що її помилувала смерть, почала кружляти в небесній блакиті над нами, дивлячись на свою подругу, яку я тримав у руках.

Карл, припавши на коліно з рушницею напоготові, блискучими очима чатував на неї, вичікуючи, коли вона підлетить ближче.

— Ти вбив самичку, — сказав він, — качур не полетить звідси.

Справді, він не одлітав. Він усе кружляв і тужив навколо нас. Ніколи жодні зойки страждання не розривали мені серця так, як розпачливий голос цієї бідної, осамотнілої серед безміру істоти.

Іноді птах одлітав під загрозою рушниці, що стежила за його рухами, і, здавалося, мався вже летіти, одинокий, далі в небесному просторі. Та не міг на те зважитись і вертав знову по свою подругу.

— Поклади її на землю, — сказав Карл, — він зараз же налетить.

Селезень і справді наблизився, не зважаючи на небезпеку, збезумівши від своєї тваринної любові до іншої тварини — тієї, що я вбив.

Карл стрілив. Ніби хтось перерізав шнур, на якому тримався птах. Щось чорне майнуло в повітрі, і я почув як воно впало в очереті. П’єро приніс мені його.

Я поклав їх, уже холодних, в один ягдташ… і того самого дня виїхав до Парижа…